

Ένα διεθνώς ανταγωνιστικό πανεπιστήμιο είναι εφικτό

Του Αχιλλέα Γραβάνη

Ο νόμος-πλαίσιο του 1982 άνοιξε το πανεπιστήμιο σε νέους επιστήμονες εκτός του καθεστωτικού ακαδημαϊκού συστήματος και διευκόλυνε τη δημιουργία σημαντικών περιφερειακών ΑΕΙ, μερικά εκ των οποίων ανέπτυξαν επιστημονική αριστεία, καταξιωμένη διεθνώς. Συσσώρευσε όμως και τα γνωστά προβλήματα κομματισμού, νεποτισμού και ατιμωρησίας. Οι πρώτοι προβληματισμοί για την κόπωση του «υπέργηρου» θεσμικού αυτού καθεστώτος βρήκαν απάντηση στον νόμο Γιαννάκου που, παρά την και τότε λυσσαλέα αντίδραση, εισήγαγε ορισμένες αλλαγές-τομές, όπως η θεσμοθέτηση για πρώτη φορά της αξιολόγησης. Το πρόσφατο νομοσχέδιο για την Ανώτατη Εκπαίδευση έρχεται ως εύλογη συνέχεια εκείνης της προσπάθειας και στοχεύει στο ποιοτικό, εξωστρεφές, χειραφετημένο και με αυτοπεποίθηση πανεπιστήμιο. Καιρός ήταν...

Η μεταφορά της ευθύνης σε πολλά θέματα λειτουργίας του από την Πολιτεία στο πανεπιστήμιο φοβίζει (δικαιολογημένα) πολλά μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας - έχουμε συνηθίσει στην «ευκολία» όλες οι απαντήσεις στα προβλήματά μας να έρχονται από πάνω, από το υπουργείο «πατερούλη». Ιδιαίτερα στα οικονομικά θέματα, έχει παγιωθεί η αντίληψη ότι η Πολιτεία και η κοινωνία έχουν υποχρέωση να έρχονται αρωγοί σε οποιαδήποτε οικονομική απαίτηση-αίτημα του πανεπιστημίου. Το νέο νομοσχέδιο έχει προβλέψει ώστε το πανεπιστήμιο να έχει τη δυνατότητα της ευέλικτης οικονομικής διαχείρισης της δημόσιας χρηματοδότησης έπειτα από αξιολόγηση των πεπραγμένων. Διευκολύνεται επίσης η επιτυχής αναζήτηση χρηματοδότησης επιπλέον των δημόσιων πόρων, ιδιαίτερα στην παρούσα οικονομική κατάσταση του κράτους. Από τη διαχείριση μέσα από το δημόσιο λογιστικό, το πανεπιστήμιο περνά στην οικονομική διαχείριση με ευέλικτα ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια. Η σημαντική αυτή αλλαγή διευκολύνει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια του πανεπιστημίου και πολλαπλασιάζει τις δυνατότητές του για εξεύρεση επιπλέον πόρων μέσω της ευέλικτης εκμετάλλευσης της περιουσίας του, της παραγόμενης νέας γνώσης χάρη στην ανάπτυξη νέων εξειδικευμένων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας και τη θετική αλληλεπίδρασή του με την οικονομία. Τα σημαντικότερα πανεπιστήμια της Ευρώπης υποστηρίζουν το προπτυχιακό και μεταπτυχιακό τους έργο και με πόρους που προέρχονται από την ανάπτυξη και την εμπορική εκμετάλλευση καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών που παράγει η επιστημονική έρευνα των φοιτητών και των καθηγητών τους. Τα κορυφαία πανεπιστήμια του Κέμπριτζ, π.χ., της Οξφόρδης, της Χαϊδελβέργης, εξασφαλίζουν κάθε χρόνο πολλαπλάσιους πόρους από αυτούς της δημόσιας χρηματοδότησης.

Στο ελληνικό πανεπιστήμιο υπάρχουν δυνάμεις που έχουν ήδη μάθει να λειτουργούν κάτω από άκρως ανταγωνιστικές συνθήκες: στα 25 χρόνια που εργάζομαι στο Πανεπιστήμιο Κρήτης έχω διαπιστώσει ότι οι περισσότεροι συνάδελφοί μου εξασφάλισαν επιτυχώς μόνιμους, μέσα από διεθνή και εγχώρια ανταγωνιστικά ερευνητικά προγράμματα, τις υποτροφίες των μεταπτυχιακών φοιτητών τους, τους μισθούς των μεταδιδακτορικών συνεργατών τους, την αγορά και λειτουργία του συνόλου σχεδόν του εργαστηριακού εξοπλισμού και τα απαραίτητα αναλώσιμα υλικά-αντιδραστήρια. Σε ελληνικές ανώτατες σχολές, εξάλλου, στις θετικές και βιολογικές επιστήμες ή στη μηχανική, δραστηριοποιούνται επιστήμονες που μέσα από την ποιοτική και διεθνώς ανταγωνιστική βασική και εφαρμοσμένη έρευνα μπορούν να προσελκύσουν σημαντικούς επιπλέον πόρους. Σε αντίθεση με το σημερινό καθεστώς, το νέο νομοσχέδιο με τη θεσμοθέτηση του Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου δίνει τη δυνατότητα ευέλικτης εκμετάλλευσης της παραγόμενης γνώσης, όχι μόνο προς προσωπικό όφελος αυτών που την παράγουν, αλλά και προς όφελος του πανεπιστημίου. Ένα πλούσιο από ίδιους πόρους πανεπιστήμιο πολλαπλασιάζει τις δυνατότητές του για περισσότερες

υποτροφίες αλλά και για την αυτοχρηματοδότηση της τόσο σημαντικής στις μέρες της κρίσης έρευνας στις ανθρωπιστικές και τις κοινωνικές επιστήμες.

Η Πολιτεία πρέπει να συνδράμει την προσπάθεια ενισχύοντας τη χρηματοδότηση της μεταρρύθμισης μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, αλλά και εξορθολογίζοντας τη χρηματοδότηση των πανεπιστημίων, λαμβάνοντας ιδιαίτερα πρόνοια για τα διάσπαρτα ανά την επικράτεια ΑΕΙ-φαντάσματα τα οποία δημιουργήθηκαν για να εξυπηρετηθεί η τοπική πολιτική πελατεία. Συμμετοχή πρέπει να έχουν και οι επιφανείς Έλληνες με γενναίες χορηγίες.

Ευχής έργο για τον τόπο και το πανεπιστήμιο είναι η μεταρρύθμιση να προχωρήσει, παρά τη φοβική, ιδεοληπτική και ιδιοτελή ακαδημαϊκή συντήρηση που φοράει ως συνήθως τον μανδύα της «δημοκρατικής και προοδευτικής» συνείδησης, που τόσα δεινά έχει επιφέρει στα πανεπιστήμιά μας. Τώρα επικαλείται περίτεχνους νομικισμούς που απονευρώνουν την ουσία, αλλά ακόμη και την αδιανόητη ανυπακοή κατά των νόμων της δημοκρατικά εκλεγμένης Βουλής...

Ο Αχιλλέας Γραβάνης είναι καθηγητής Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης